

Eindexamen geschiedenis havo 2002- II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
Nederland en Indonesië. Vier eeuwen contact en beïnvloeding	
Maximumscore 2	
1 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is, dat het beheersen van de kuststreken voor de VOC voldoende was om een ongestoorde handel (en zeevaart) te waarborgen.	
Maximumscore 4	
2 ☐ <i>A</i> Uit het antwoord moet blijken dat Van der Capellen het onterecht vindt dat de Molukse bevolking niet profiteert van haar eigen arbeid / de rijkdom van haar eigen land / hij vindt dat de verplichte leveranties hen arbeidsschuw maken	<u>2</u>
<i>B</i> Uit het antwoord moet blijken dat in tegenstelling tot Van der Capellen de gouverneurs-generaal zowel in de VOC-tijd als in de tijd van het Cultuurstelsel vooral gericht waren op eigen winst / niet op het welzijn van de (Molukse) bevolking / op exploitatie van de kolonie ten behoeve van de Nederlandse schatkist	<u>2</u>
Maximumscore 4	
3 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• In de ogen van de Nederlanders werden de vorsten uitvoerder van het Nederlands beleid, omdat zij werden ingeschakeld in het dualistisch bestuursstelsel / het Cultuurstelsel	<u>2</u>
• In de ogen van de Javaanse bevolking bleven de regenten zelfstandige vorsten, omdat de bevolking alleen maar met hen te maken had / hun opdrachten via hen ontvingen	<u>2</u>
Maximumscore 2	
4 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
Door het Cultuurstelsel	
• werden wegen aangelegd naar de Javaanse dorpen voor het vervoer van de handelsgewassen	<u>1</u>
• kwamen de Javaanse dorpen in aanraking met de geldeconomie / de wereldmarkt (door de plantlonen)	<u>1</u>
Maximumscore 2	
5 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat:	
• vóór 1870 (tijdens het Cultuurstelsel) de contacten tussen Nederlanders en Javanen beperkt bleven tot contacten tussen bestuursambtenaren en de vorsten/regenten,	<u>1</u>
• maar dat na 1870 (door de afschaffing van het Cultuurstelsel) Nederlandse ondernemers plantages en fabrieken op Java konden beginnen, waardoor de plaatselijke bevolking in directer contact met Nederlandse ondernemers kwam	<u>1</u>
Maximumscore 2	
6 ☐ Uit het antwoord moet blijken (één van de volgende):	
Als het voorbeeld van de Mijnwet gekozen is: De Mijnwet van 1850 hield in dat particulieren concessies kregen om delfstoffen te exploiteren, waarmee de rol van de overheid in de exploitatie werd teruggedrongen.	
Als het voorbeeld van de Agrarische wet gekozen is: Door de Agrarische wet van 1870 werd het voor particulieren mogelijk landbouwgrond te pachten en kwam er ruimte voor particulier initiatief.	

Eindexamen geschiedenis havo 2002- II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
<p>Maximumscore 3</p> <p>7 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none">• De visie van de tekenaar is, dat de verovering van Atjeh in het belang is van de welvaart van zowel Nederland als Atjeh <p>Dit laat hij zien door (twee van de volgende elementen):</p> <ul style="list-style-type: none">• Van Heutsz af te beelden als een waardig / de twee volken bindend/nader tot elkaar brengend figuur.• de positieve verwijzing naar de klassieke beschaving.• het onderschrift waarin het positieve samengaan van oorlog en handel wordt benadrukt. <p>per juist element</p>	<p><u>1</u></p> <p><u>1</u></p>
<p>Maximumscore 2</p> <p>8 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat de Atjeh-oorlog paste binnen de beleidsverandering die inhield dat men overging van een politiek van onthouding op een politiek van (modern imperialistische) verovering.</p>	
<p>Maximumscore 4</p> <p>9 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>A Een aanhanger van de Republiek kan uit de bron halen</p> <ul style="list-style-type: none">• dat de Indonesische beheerder het bedrijf in goede staat heeft weten te houden• waarmee gepropageerd wordt dat de Indonesiërs heel goed in staat zijn hun eigen economie te regelen / hun land te besturen <p>B Een aanhanger van de Nederlandse regering kan uit de bron halen</p> <ul style="list-style-type: none">• dat de oude bedrijfsleider enthousiast door de bevolking wordt verwelkomd / Nederlanders een einde maken aan het <i>rampokken</i>• waarmee gepropageerd wordt dat de Indonesische bevolking graag terug wil naar het Nederlandse (koloniale) bestuur / Nederland zorgt voor orde en gezag <p><i>Opmerking</i> <i>Alleen voor een juiste combinatie van een element uit de bron en een uitleg van de manier waarop dat in de propaganda gebruikt kan worden, mogen scorepunten worden toegekend.</i></p>	<p><u>2</u></p> <p><u>2</u></p>
<p>Maximumscore 4</p> <p>10 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>Aan Nederlandse zijde was het beeld van de Republiek Indonesië gekleurd door (één van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none">• de persoon van Soekarno (die een collaborateur met de Japanners werd genoemd).• het dekolonisatietrauma. <p>Aan Indonesische zijde was het beeld van Nederland gekleurd doordat de oude kolonisator werd verweten zich nog steeds koloniaal te gedragen tegenover Nieuw-Guinea</p>	<p><u>2</u></p> <p><u>2</u></p>

Eindexamen geschiedenis havo 2002- II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 13	
11 □ Bij de beoordeling van het betoog dienen de volgende aanwijzingen te worden gevolgd:	
<i>Opkomst van de nationalistische beweging</i>	
A Voorbeeld van een juiste inleiding is: Uit de inleiding moet blijken dat de oudere organisaties zich van de PNI onderscheidden doordat zij	
• zich op religieuze/islamitische gronden organiseerden en de PNI dat deed op grond van een nationale ideologie	<u>2</u>
• zich op etnische/regionale gronden (Java) organiseerden en de PNI een eenheidsstaat van de hele Indonesische bevolking/archipel voorstond	<u>2</u>
<i>Het Nederlandse koloniale beleid vanaf 1900</i>	
B Voorbeeld van een juiste uitleg is:	
• Door de invoering van (hoger) onderwijs aan de Indonesische bevolking in het kader van de Ethische Politiek, kwamen de toekomstige leiders in aanraking met westerse nationalistische denkbeelden / ontwikkelden zij de mogelijkheden tot het opzetten van eigen organisaties	<u>1</u>
• Door het modern-imperialisme werd het koloniale (effectieve) gezag over de hele archipel verbreid, waardoor meer verzet werd geroepen, wat de eenheid bevorderde	<u>1</u>
<i>De Japanse bezetting</i>	
C Voorbeelden van juiste combinaties van voorbeeld en uitleg zijn (twee van de volgende):	
• Door de snelle overwinning van Japan in het begin van de oorlog	
• kwam er een eind aan het beeld van de onoverwinnelijke Europeaan.	
• Door de Japanse propaganda	
• werden de reeds aanwezige anti-Nederlandse sentimenten gestimuleerd.	
• Door het harde optreden van de Japanse bezetter tegen de Indonesische bevolking	
• werd de afkeer in Indonesië van elke vorm van buitenlandse overheersing vergroot.	
• Doordat Japan alle Nederlanders in bestuurlijke/economische functies verving door Indonesiërs	
• deden de nationalisten meer bestuurlijke/economische ervaring op.	
per juiste combinatie van voorbeeld en uitleg	<u>2</u>
<i>De grootste bijdrage</i>	
D In de afweging dient de kandidaat aan te geven welk antwoord op de hoofdvraag juist is. Hierbij kan óf aan Nederland, óf aan Japan de meeste invloed worden toegeschreven, óf een genuanceerd antwoord gegeven worden. Hierbij kunnen de volgende punten worden toegekend:	
• voor een juiste afweging	<u>2</u>
• voor een daaruit logisch voortvloeiende keuze	<u>1</u>

Eindexamen geschiedenis havo 2002- II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 2	
13 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat volgens de marxistische theorie een geïndustrialiseerde samenleving / het doorlopen van de kapitalistische fase voorwaarde was voor het slagen van de socialistische revolutie, terwijl Rusland in 1917 nog vooral een agrarische samenleving was.	
Maximumscore 2	
14 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende): <ul style="list-style-type: none">• In de landbouw moest de collectivisatie leiden tot grotere efficiency / grotere productie om voedselprijzen laag te houden zodat de lonen in de industrie laag konden blijven.• Door mechanisatie in de landbouw kon de productie in de agrarische sector met minder mensen toe zodat een arbeidsreservoir voor de industrie ontstond.• De export van landbouwproducten moest deviezen opleveren zodat er meer investeringen in de industrie konden worden gedaan.	
Maximumscore 2	
15 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat (in de planeconomie) door de staat werd vastgesteld wat en hoeveel er geproduceerd moest worden. Daarvoor waren meer centrale overheidsinstellingen (zoals Gosplan) nodig, die de economische politiek gedetailleerd uitwerkten in plannen voor een bepaalde periode.	
Maximumscore 4	
16 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat Fedotov zichzelf een betere communist vindt, omdat hij laat zien dat <ul style="list-style-type: none">• Stalins collectivisatie betekent dat er weer verplichte arbeid plaatsvindt die niet verschilt van vroegere uitbuiting, waar hij als communist / antikapitalist tegen is• Stalins collectivisatie tot ongelijkheid leidt tussen leiders van communes die hoge lonen krijgen en de arme boeren, waar hij als communist / voorstander van gelijkheid tegen is	<u>2</u> <u>2</u>
Maximumscore 6	
17 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is: <p>A De poster is kenmerkend voor de periode van de eerste twee vijfjarenplannen, omdat (twee van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none">• de poster gericht is op het vergroten van de productiviteit, een belangrijk doel van de vijfjarenplannen.• de poster de productie van katoen laat zien. In de vijfjarenplannen wordt de productie van katoen, net als van alle grondstoffen voor de industrie, sterk benadrukt.• de tekst van de poster naar de heldhaftige arbeider Stachanov verwijst, een mythe uit de tijd van de eerste vijfjarenplannen. <p>per juiste aan de poster ontleende reden</p> <p>B Uit het beeldelement van de man en de vrouw, die lachend zij aan zij katoen plukken, wordt het beeld gegeven dat man en vrouw gelijkwaardig naast elkaar op de kolchoze werken / gelijkwaardig zijn</p> <p>C Deze poster geeft een geïdealiseerd beeld, want van gelijkwaardigheid is vaak geen sprake, omdat dergelijke landarbeid doorgaans alleen vrouwenwerk is / alleen mannen de bestuurlijke of technische functies bezetten / er geen gelijkwaardige arbeidsverhouding bestaat</p>	<u>1</u> <u>2</u> <u>2</u>

Eindexamen geschiedenis havo 2002- II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 4	
18 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat Stalin dit makkelijk kon doorvoeren, omdat (de twee volgende redenen):	
• door de Stalincultus de mythe ontstond van de alwetende vaderlijke leider, waardoor een bijna absolute loyaliteit aan de partijleider ontstond / Stalins leiderschap niet ter discussie stond / hij alles goed onder controle had	<u>2</u>
• bij de bevolking de schrik er goed inzat / kritiek leveren op Stalins politiek groot gevaar kon opleveren voor de persoonlijke veiligheid	<u>2</u>
Maximumscore 3	
19 ☐ Uit het antwoord moet blijken:	
• Omdat de resultaten van de planeconomie tegenvielen door lage productie	<u>1</u>
• ontstonden er tekorten die vanuit het buitenland moesten worden aangevuld	<u>1</u>
• deze import moest met buitenlandse deviezen worden betaald die verkregen werden uit de export van olie en gas	<u>1</u>
Maximumscore 6	
20 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
A In de tabel komen kenmerken van de periode Brezjnev naar voren want (één van de volgende):	
• er is sprake van (economische) stagnatie omdat het aanbod van wasmachines sterk achterblijft bij de vraag.	
• er is sprake van een tekort aan consumptiegoederen (doordat de planeconomie voor sommige producten, zoals televisietoestellen, radio's en platenspelers, slecht inspeelt op de vraag).	
per juist aan de tabel ontleend kenmerk met uitleg	<u>2</u>
B Voorraden van staatsbedrijven werden meegegeven aan bekenden of verhandeld / er is sprake van corruptie / zwarte handel	<u>2</u>
C Bron 6c is minder betrouwbaar dan bron 6a, omdat dit fragment afkomstig is van een Engelstalig propagandabladdat in Moskou verschijnt, waardoor de cijfers (positief) zijn gekleurd, terwijl de cijfers uit het marktonderzoek (waarschijnlijk) alleen voor intern gebruik zijn en daarmee het tekortschieten van de sovjeteconomie tonen; deze vormen daarom een meer betrouwbare weergave van de bestaande situatie	<u>2</u>
Maximumscore 3	
21 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
De conclusie dat de leiding van de Sovjet-Unie in de jaren 1971–1977 in handen is van een vergrijsde toplaag	<u>1</u>
wordt bevestigd door de twee volgende onderdelen van de bron:	
• de gemiddelde leeftijd van de leden van het politbureau stijgt sterk in de jaren van 1971 tot 1977	<u>1</u>
• de gemiddelde leeftijd van de leden van het politbureau is in de Brezjnevtijd opvallend hoog	<u>1</u>
Maximumscore 4	
22 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
A Het streven naar gelijkheid was een van de idealen van de partij. Dit ideaal was ongeloofwaardig geworden, omdat het regime allerlei vormen van ongelijkheid in stand hield: vrouwen droegen vaak de zwaarste lasten / bij de toegang tot hoger onderwijs werd door de partij op politieke gronden geselecteerd / er bestond een geprivilegieerde bovenlaag	<u>2</u>
B Het Komsomol-lidmaatschap werd in de Brezjnevperiode een vanzelfsprekendheid / de Komsomol was bedoeld als kweekvijver voor partijkader. Jongeren werden doorgaans niet meer lid uit overtuiging maar vanuit de wens hoger op te komen	<u>2</u>

Eindexamen geschiedenis havo 2002- II

havovwo.nl

Antwoorden

Deel-
scores

Maximumscore 4

- 23 A Uit het antwoord moet blijken dat de levensstandaard in de stad hoger lag dan op het platteland / het platteland politiek/ideologisch niet meetelde / de industrie voor de landbouw ging

2

B Voorbeeld van een juist antwoord is:

Door de komst van de televisie werden plattelandsbewoners zich in toenemende mate bewust van het verschil in levensstandaard tussen stad en platteland

2

Bronvermelding

1: J.J.P. de Jong, De waaier van het fortuin, de Nederlanders in Azië en de Indonesische archipel, 1595–1950, Den Haag 1998, pag. 192.

2: J.C. Witte, J.B. van Heutsz, een levende legende, Bussum 1976, zonder paginanummer.

3: J.A.A. van Doorn, De laatste eeuw van Indië, ontwikkeling en ondergang van een koloniaal project, Amsterdam 1994, pag. 288.

4: James Hughes, Stalinism in a Russian province, a study of collectivization and dekulakization in Siberia, Londen/New York 1996, pag. 166.

5: Collectie IISG, Amsterdam.

6a: Vladimir Treml, Soviet economic statistics, Durham 1972, pag. 327.

6b: Robert G. Kaiser, Russia, the people and the power, New York 1976, pag. 331.

6c: Andreij Gromyko, Vijftig jaar wereldpolitiek, Zwolle 1989, pag. 343.

7: J. Löwenhardt, Het Russische politburo, Assen 1978, pag. 70.